

1 Úvod

Definice 1.1 (Diferenciální rovnice)

Diferenciální rovnice je rovnice, která obsahuje derivaci.

Poznámka (Motivace)

Fyzika (např. pružina: $m \cdot \ddot{x} = -k \cdot x$), ekonomie (např. rovnice majetku?: $k' = \alpha \cdot k - c(t)$), biologie (např. model dravec-kořist: $d' = \alpha \cdot d \cdot k - \beta \cdot d \wedge k' = \gamma \cdot k - \delta \cdot d \cdot k$).

Poznámka (Co nás zajímá na DR)

Přesné řešení (často neumíme spočítat), existence a jednoznačnost řešení, jaké vlastnosti má řešení.

Poznámka (Předpoklady)

$\Omega \subset \mathbb{R}^{n+1}$ otevřená, $(x, t) \in \Omega \subset \mathbb{R}^n \times I$, $f : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^n$, $x' = f(x, t)$. $I \subset \mathbb{R}$.

Definice 1.2 (Obyčejná diferenciální rovnice, řešení)

Obyčejná diferenciální rovnice je rovnice $x' = f(x, t)$ z předchozí poznámky.

Funkce $x : I \rightarrow \mathbb{R}^n$ je řešení DR, jestliže

- $\forall t \in I : (x(t), t) \in \Omega$,
- $\forall t \in I$ existuje vlastní derivace $x'(t)$,
- $\forall t \in I$ platí $x'(t) = f(x(t), t)$.

Poznámka

První dvě podmínky jsou jen existenční podmínky k rovnici ve třetím bodě.

Typicky má DR nekonečně mnoho řešení, přidáváme proto počáteční podmínku

$$(x_0, t_0) \in \Omega, \quad t_0 \in I.$$

Lemma 1.1

Nechť $\Omega \subset \mathbb{R}^{n+1}$ otevřená, $f : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^n$ spojitá a $x : I \rightarrow \mathbb{R}^n$ spojitou a takovou, že graf x ($\{(x(t), t) | t \in I\}$) leží v Ω . Pak následující tvrzení jsou ekvivalentní:

- x je řešení DR s počáteční podmínkou $x(t_0) = x_0$;
- $x(t) = x_0 + \int_{t_0}^t f(x(s), s) ds \quad \forall t \in I$.

┌
Důkaz

„ $\implies$ “: x a f je spojitá, tedy $x' = f(x(t), t)$ je spojitá, tj. $x \in C^1(I) \implies \int_{t_0}^t x'(s) ds = x(t) - x(t_0)$.

„ $\impliedby$ “: jelikož f i x je spojitá, tak integral je diferencovatelný a $x(t)$ je spojitá, tedy

$$x'(t) = 0 + f(x(t), t) \wedge x(t_0) = t_0 + 0.$$

└

□

Věta 1.2 (Peanova věta o lokální existenci)

Nechť $\Omega \subset \mathbb{R}^{n+1}$ otevřená, $f : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^n$ spojitá a $(x_0, t_0) \in \Omega$. Potom $\exists \delta > 0$ a funkce $x : B(t_0, \delta) \rightarrow \mathbb{R}^n$ taková, která je řešením DR a splňuje počáteční podmínku. (Stačí spojitá f a kompaktní Ω .)

Tvrzení 1.3 (Pomocné tvrzení)

Pokud $\Omega = \mathbb{R}^{n+1}$ a f je omezená na Ω , pak $\forall T$ existuje řešení DR x na $[t_0 - T, t_0 + T]$ splňující $x(t) = x_0$ pro $x \in [t_0 - T, t_0]$ a $x(t) = x_0 + \int_{t_0}^t f(x(s - \lambda), s) ds$ jinak.

┌

Důkaz

Když x_λ je definována na $[t_0 - \lambda, t]$, pak pravá strana má smysl $\forall t \in [t_0, t_0 + \lambda]$ tím pádem pravá strana integrálního tvaru má smysl $\forall t \in [t_0, t_0 + \lambda]$, tím pádem definujeme x_λ na $[t_0 - \lambda, t_0 + \lambda]$. □

└

Důkaz

Nyní definujme $M := \{x_n|_{[t_0, t_0+T]}\}_{n=1}^{\infty}$ a ověříme, že M splňuje podmínky Arzela-Ascoliho věty:

$$|x_\lambda(t)| \leq |x_0| + \int_{t_0}^t |f(x_\lambda(s - \lambda))| ds \leq |x_0| + \|f\|_\infty \cdot |t - t_0| \leq |x_0| + \|f\|_a \cdot T,$$

$$|x_\lambda(t) - x_\lambda(\tau)| = \left| \int_\tau^t f(x_\lambda(s - \lambda), s) ds \right| \leq \|f\|_\infty \cdot |t - \tau|.$$

Podle AA věty tedy existuje podposloupnost M , která konverguje stejnoměrně. Limitu si označme x , podposloupnost x_{n_k} .

Chceme dokázat, že x je řešení DR:

$$\lambda_k := \frac{1}{n_k}, \quad x_{n_k}(t) = x_0 + \int_{t_0}^t f(x_{n_k}(s - \lambda_k), s) ds \rightarrow \int_{t_0}^t f(x(s), s) ds.$$

Pro $\overline{K_1} \subset K_2$, $\overline{K_2} \subset \Omega$, $(x_0, t_0) \in K$, K_1 a K_2 kompaktní definujeme

$$\varphi(x, t) = \begin{cases} 1, & (x, t) \in K_1, \\ 0, & (x, t) \in \Omega \setminus \overline{K_2}, \end{cases}$$

kterou spojitě dodefinujeme, a

$$\tilde{f}(x, t) = \begin{cases} f(x, t) \cdot \varphi(x, t), & (x, t) \in \Omega \\ 0, & (x, t) \in \mathbb{R}^{n+1} \setminus \Omega. \end{cases}$$

Dle prvního kroku (TODO?) $\exists \tilde{x}(t)$, $t \in [t_0 - T, t_0 + T]$, $\tilde{x}'(t) = \tilde{f}(\tilde{x}(t), t)$, $\tilde{x}(t_0) = x_0$. $\tilde{x}$ je spojitá funkce $\implies \exists \delta > 0$ tak, že graf funkce $\tilde{x}|_{[t_0-\delta, t_0+\delta]}$ leží v K_1 . Na K je $\tilde{f} = f$, tedy $\tilde{x}'(t) = f(\tilde{x}(t), t)$, $t \in [t_0 - \delta, t_0 + \delta]$. $\square$

Důkaz (Vzhledem k rozbitosti předchozího důkazu tu nanačím myšlenku:)

Definujeme si x_λ z pomocného tvrzení. Pak ověříme, že splňují podmínky AA, tedy z posloupnosti $x_{\frac{1}{n}}$ můžeme vybrat konvergující podposloupnost. O její limitě pak epsilon delta gymnastikou ověříme, že splňuje integrální formu DR. $\square$

1.1 Jednoznačnost řešení

Definice 1.3 (Lokální jednoznačnost, globální jednoznačnost)

Řekneme, že DR má vlastnost

- lokální jednoznačnosti, jestliže platí: Máme-li řešení (x, I) , (y, J) a $t_0 \in I \cap J$, $x(t_0) = y(t_0)$ pak $\exists \delta > 0 \forall t \in (t_0 - \delta, t_0 + \delta)$, $x(t) = y(t)$,

- globální jednoznačnosti, jestliže platí: Máme-li řešení $(x, I), (y, J)$ a $t_0 \in I \cap J, x(t_0) = y(t_0)$, pak $\forall t \in I \cap J : x(t) = y(t)$.

Tvrzení 1.4

Globální jednoznačnost je ekvivalentní lokální jednoznačnosti.

┌ *Důkaz*

„ $\implies$ “ je triviální. „ $\impliedby$ “: Pro spor předpokládejme $\exists t_1 \in I \cap J, x(t_1) \neq y(t_1)$. BÚNO $t_1 > t_0$. Definujme

$$M := \{T \in I \cap J, t > t_0, x(t) \neq y(t)\} \neq \emptyset, \quad t_2 = \inf M.$$

Víme $x(t_2) = \lim_{t \rightarrow t_2^-} x(t) = \lim_{t \rightarrow t_2^-} y(t) = y(t_2)$. Podíváme se lokální jednoznačností na bod t_2 . Tam existuje $\sigma > 0$ tak, že $\forall t \in (t_2 - \sigma, t_2 + \sigma) : x(t) = y(t)$. $\nexists$. □

Definice 1.4 (Lokálně lipschitzovská)

Řekneme, že funkce $f = f(x, t)$ je lokálně lipschitzovská v Ω vzhledem k x , jestliže

$$\forall (x_0, t_0) \in \Omega \exists \delta > 0 \exists L > 0 \forall t \in \mathcal{U}_\delta(t_0) \forall x, y \in \mathcal{U}_\delta(x_0) : |f(x, t) - f(y, t)| \leq L \cdot |x - y|$$

Věta 1.5 (Peanova věta o jednoznačnosti)

Buď f lokálně lipschitzovská v Ω vzhledem k x , pak DR má v Ω vlastnost lokální jednoznačnosti.

┌ *Důkaz*

Ať $x(t), y(t)$ jsou řešení. $x(t) = x_0 + \int_{t_0}^t f(x(s), s) ds, y(t) = y_0 + \int_{t_0}^t f(y(s), s) ds$. $x(t) - y(t) = \int_{t_0}^t (f(x(s), s) - f(y(s), s)) ds$. Vezmeme $\sigma > 0$. Grafy $x|_{[t-\sigma]}, y|_{[t-\delta, t+\delta]}$ leží v δ -okolí (x_0, t_0) .

$$\forall s \in [t - \sigma, t_0 + \sigma] : |f(x(s), s) - f(y(s), s)| \leq L \cdot |x(s) - y(s)|.$$

$$\begin{aligned} |x(t) - y(t)| &\leq \int_{t_0}^t |f(x(s), s) - f(y(s), s)| ds \leq \int_{t_0}^t L \cdot |x(s) - y(s)| ds, \quad t \in [t_0 - \sigma, t_0 + \sigma] \\ &\leq L \max_{s \in [t-\sigma, t+\sigma]} |x(s) - y(s)| \cdot \sigma \end{aligned}$$

└ □

Důsledek

Jestliže f je lokálně lipschitzovská v Ω vzhledem k x a $(x_0, t_0) \in \Omega$, pak

$$\exists \delta > 0 \exists ! x : (t_0 - \delta, t_0 + \delta) \rightarrow \mathbb{R}^n \text{ řešení DR s počáteční podmínkou } x(t_0) = x_0.$$

┌
Důkaz

Peanova věta o jednoznačnosti.

┐

Tvrzení 1.6

Pokud $\frac{\partial f}{\partial x_j}$ jsou spojité v Ω , $j \in [n]$, pak f je lokálně lipschitzovská v Ω vzhledem k x .

┌
Důkaz

$$h(s) := f(x + s(y - x), t), s \in [0, 1], h(0) = f(x, t), h(1) = f(y, t).$$

$$h(1) - h(0) = \int_0^1 h'(s) ds = \int_0^1 \sum_{i=1}^n \frac{\partial f}{\partial x_i}(x + s(y - x), t) \cdot (y_i - x_i) ds$$

$$\forall (x_0, t_0) \in \Omega \exists \mathcal{U}(x_0) \exists \mathcal{U}(t_0) M = \overline{\mathcal{U}(x_0)} \times \overline{\mathcal{U}(t_0)} \subset \Omega,$$

M je kompaktní, tedy $\exists K > 0 \forall (x, t) \in M : \left| \frac{\partial f}{\partial x_i}(x) \right| \leq K$. Tedy

$$|h(1) - h(0)| \leq \int_0^1 \sum_{i=1}^n \left| \frac{\partial f}{\partial x_i} \right| \cdot |(x + s(y - x))| \cdot |y_i - x_i| ds \leq nK \cdot \max |y_i - x_i| \leq nK |x - y|.$$

┐

2 Maximální řešení

Definice 2.1 (Prodloužení řešení, maximální řešení)

Řešení $(\tilde{x}, \tilde{I})$ je prodloužením řešení (x, I) , jestliže $\tilde{I} \supset I$ a $\forall t \in I : x(t) = \tilde{x}(t)$.

Řešení je maximální, pokud neexistuje netriviální prodloužení.

Věta 2.1 (O maximálním prodloužení)

Každé řešení (x, I) má alespoň jedno maximální prodloužení.

┌
Důkaz

Ať M je množina všech prodloužení (x, I) . Řekněme, že $(\tilde{x}, \tilde{I}) \leq (\hat{x}, \hat{I})$ právě tehdy, když $(\hat{x}, \hat{I})$ je prodloužení $(\tilde{x}, \tilde{I})$.

Ať $N \subset M$ je řetězec (množina, na které je $\leq$ lineární). Označme $I_0 = \bigcup_{(\tilde{x}, \tilde{I}) \in N} \tilde{I}$ a definujme $x : I_0 \rightarrow \mathbb{R}^n$ z toho, že $t \in I_0 \implies \exists (\tilde{x}, \tilde{I}) \in N, t \in \tilde{I}$, jako $x(t) = \tilde{x}(t)$.

Z Zornova lemmatu pak vyplývá, že existuje maximální řešení.

┐

Lemma 2.2

(x, I) řeší DR, $I = (a, b)$, $b \in \mathbb{R} \cup \infty$. Pak řešení x lze prodloužit za bod b , když zároveň

- $b < \infty$;
- $\exists \lim_{t \rightarrow b} x(t) = x_0 \in \mathbb{R}$;
- $(x_0, b \in \Omega)$.

┌

Důkaz

„ $\implies$ “ zřejmě, „ $\impliedby$ “: Uvažujme DR s počáteční podmínkou $x(b) = x_0$. Dle Peanovy věty $\exists \tilde{x} : (b - \delta, b + \delta) \rightarrow \mathbb{R}^n$. $x_1(t) = x(t)$, pokud $t \in (a, b)$, $\tilde{x}(t)$ jinak. x_1 tedy splňuje DR na (a, b) a $(b, b + \delta)$. Zbývá ověřit, že $x'_1(b) = f(x_1(b), b)$:

- x_1 je spojitá v b , neboť $\lim_{t \rightarrow b^-} x_1(t) = x_0 = \lim_{t \rightarrow b^+} x_1(t) = \tilde{x}(t)$.
- $\exists \lim_{t \rightarrow b^-} x'_1(t) = \lim_{t \rightarrow b^-} f(x(t), t) = f(x(b), b) = f(x_0, b)$.
- $\exists \lim_{t \rightarrow b^+} x'_1(t) = \lim_{t \rightarrow b^+} f(\tilde{x}(t), t) = f(\tilde{x}(b), b) = f(x_0, b)$.

└

□

Věta 2.3 (O opuštění kompaktu)

Bud' (x, I) maximální řešení DR. Nechť $K \subset \Omega$ kompaktní a $\exists t_0 : (x(t_0), t_0) \in K$. Pak $\exists t_1 > t_0$, $t_1 \in I$, že $(x(t_1), t_1) \in \Omega \setminus K$. $\exists t_2 \in I_2$, $t_2 < t_0$, že $(x(t_2), t_2) \in \Omega \setminus K$.

┌

Důkaz

Pro spor předpokládejme, že $\forall t_1 > t_0, t_1 \in I : (x(t_1), t_1) \in K$. Podle předchozí věty stačí dokázat $b < \infty$ (kdyby ne, tak K není kompaktní), $\{t_k\}_{k=1}^\infty \nearrow b$, $\{(x(t_k), t_k)\}_{k=1}^\infty \subset K$ vybereme konvergentní podposloupnost $(x(t_{k_n}), t_{k_n}) \rightarrow (x_0, t_0)$. Následně ověříme BC podmínku: víme $x(s) - x(t) = x'(\xi)(s - t)$, $\xi \in (s, t)$, tedy

$$|x(s) - x(t)| \leq |x'(\xi)| \cdot |s - t| = |f(x(\xi), \xi)| \cdot |s - t| \leq C \cdot |s - t|.$$

Zřejmě $(x_0, b) \in K \subset \Omega$, protože z kompaktu se nedá vykonvergovat.

└

□

3 Závislost řešení na počáteční podmínce

Definice 3.1

Bud' f v Ω lokálně Lipschitzovská vzhledem k x_0 . Řešící funkcí (DR) nazveme funkci φ :

$G \subset \mathbb{R}^{n+2} \rightarrow \mathbb{R}^n : (t, t_0, x_0) \mapsto x(t)$, kde x je maximální řešení odpovídající DR s počáteční podmínkou $x(t_0) = x_0$.

Věta 3.1 (Grönwallovo Lemma)

Nechť $g, w : I \subset \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}_+$, $g(t), w(t) \geq 0$, $\forall t \in I_0$. Nechť $t_0 \in I, K \geq 0$ a $\forall t \in I : w(t) \leq K + \left| \int_{t_0}^t w(s)g(s)ds \right|$. Potom

$$w(t) \leq K \cdot \exp \left(\left| \int_{t_0}^t g(s)ds \right| \right).$$

┌

Důkaz

BÚNO $t > t_0$. Vezmeme $\varepsilon > 0$. Definujeme $\Phi(t) = K + \varepsilon + \int_{t_0}^t w(s)g(s)ds$. $\Phi'(t) = w(t) \cdot g(t)$.

$$\Phi'(t) \leq g(t) \left(K + \int_{t_0}^t w(s)g(s)ds \right) \leq g(t)\Phi(t), \quad \forall t \in (t_0, \sup I).$$

$$\forall t \in (t_0, \sup I) : \Phi(t) \geq 0. \quad \frac{\Phi'(t)}{\Phi(t)} \leq g(t), \quad \int_{t_0}^t \frac{\Phi'(s)}{\Phi(s)} ds \leq \int_{t_0}^t g(s)ds.$$

$$\Phi(t_0) = K + \varepsilon, \quad \frac{\Phi(t)}{K + \varepsilon} \leq \exp \left(\int_{t_0}^t g(s)ds \right),$$

$$\Phi(t) \leq (K + \varepsilon) \exp \left(\int_{t_0}^t g(s)ds \right) \quad \forall \varepsilon > 0 \implies \Phi(t) \leq K \cdot \exp \left(\int_{t_0}^t g(s)ds \right).$$

└

□

Důsledek

Nechť f je globálně L -lipschitzovská v první souřadnici. Nechť x a y jsou řešení DR na intervalu I s počáteční podmínkou $x(t_0) = x_0, y(t_0) = y_0$. Potom

$$|x(t) - y(t)| \leq |x_0 - y_0| \cdot e^{L \cdot |t - t_0|}.$$

┌
Důkaz

$$\begin{aligned}x'(t) &= f(x(t), t), & y'(t) &= f(y(t), t). \\x(t) &= x_0 + \int_{t_0}^t f(x(s), s) ds, & y(t) &= y_0 + \int_{t_0}^t f(y(s), s) ds, \\x(t) - y(t) &= x_0 - y_0 + \int_{t_0}^t (f(x(s), s) - f(y(s), s)) ds, \\|x(t) - y(t)| &\leq |x_0 - y_0| + \left| \int_{t_0}^t L \cdot (x(s) - y(s)) ds \right|,\end{aligned}$$

└ Z Grönwallova lemmatu potom $|x(t) - y(t)| \leq |x_0 - y_0| \cdot \exp(L \cdot |t - t_0|)$. □

Věta 3.2

Buď G množina z definice řešící funkce, f lokálně lipschitzovská na G . Pak $G \subset \mathbb{R}^{n+2}$ otevřená a φ je spojitá v G .

┌
Důkaz

Vezmeme $(t, t_0, x_0) \in G$. Buď x maximální řešení DR s počáteční podmínkou $x(t_0) = x_0$. $\mathcal{D}_x \supset [t_0, t]$. BÚNO $t > t_0$.

$$K_\delta := \{(y, s) \in \mathbb{R}^{n+1} \mid s \in [t_0 - \delta, t_0 + \delta], |y - x(s)| \leq \delta\}.$$

Vezmeme $\varepsilon > 0$. Vezmeme $y_0 \in \mathbb{R}^n, s_0 \in \mathbb{R}, |y_0 - x_0| < \varepsilon, |t_0 - s_0| < \varepsilon$. Definujeme y maximální řešení splňující $y(s_0) = y_0$. Co znamená, že $(\tilde{t}, s_0, y_0) \in G$? $\mathcal{D}_y \supset [s_0, \tilde{t}]$. Potřebujeme dokázat, že y je definováno na K_δ . Odhadneme

$$\begin{aligned}|y(s_0) - x(s_0)| &\leq |y(s_0) - x(t_0)| + |x(t_0) - x(s_0)| = |y_0 - x_0| + |x(t_0) - x(s_0)| \leq \varepsilon + c_0 |t_0 - s_0| \leq \\&\leq \varepsilon \cdot (1 + c_0)\end{aligned}$$

$$s \geq t_0 : |x(s) - y(s)| \leq |x(s_0) - y(s_0)| e^{L|s-s_0|} \leq \varepsilon(1 + c_0) e^{L|s-s_0|}.$$

Máme, že $\forall s > t_0 : |x(s) - y(s)| \leq \frac{\delta}{2}$, tedy y neopustí K_δ přes hranici $\implies y$ existuje až do času $t + \delta_0$, tj. G je otevřená.

Nyní „ Φ je spojitá“: $(t, t_0, x_0), (s, s_0, y_0) \in G$:

$$\begin{aligned}|\varphi(t, t_0, x_0) - \varphi(s, s_0, y_0)| &= |x(t) - y(s)| \leq |x(t) - x(s)| + |x(s) - y(s)| \leq \\&\leq c_0 |t - s| + |x(s_0) - y(s_0)| e^{L|s-s_0|} \leq \text{TODO}\end{aligned}$$

└ □

Věta 3.3 (Diferencovatelnost řešící funkce)

Buď f je třídy C^1 vzhledem k x , φ je řešící funkce diferenciální rovnice. Potom $\forall (t, t_0, x_0) \in$

G a $\forall \mathbf{w} \in \mathbb{R}^n, |w| = 1$, existuje derivace φ podle x_0 ve směru w v bodě (t, t_0, x_0) , tj.

$$D_w \varphi(t, t_0, x_0) = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{\varphi(t, t_0, x_0 + hw) - \varphi(t, t_0, x_0)}{h}.$$

Označíme-li pro pevné (t_0, x_0) : $x(t) := \varphi(t, t_0, x_0)$, $u(t) := D_{\mathbf{w}} \varphi(t, t_0, x_0)$, pak platí

$$u'(t) = [\nabla_x f(x(t), t)]u(t), \quad (\text{tzv. rovnice ve variacích})$$

$$u(t_0) = \mathbf{w}.$$

┌ *Důkaz*

Vezmeme $(x_0, t_0) \in \Omega$. Definujeme $x(t) := \varphi(t, t_0, x_0)$, $y_h(t) := \varphi(t, t_0, x_0 + h\mathbf{w})$. To znamená, že

$$\eta_h(x) = \frac{\varphi(t, t_0, x_0 + h\mathbf{w}) - \varphi(t, t_0, x_0)}{h} - u(t) = \frac{y_h(t) - x(t)}{h} - u(t).$$

$$x(t) = x_0 + \int_{t_0}^t f(x(s), s)ds, \quad y_h(t) = x_0 + h \cdot \mathbf{w} + \int_{t_0}^t f(y_h(s), s)ds.$$

$$y_h(t) - x(t) = h \cdot \mathbf{w} + \int_{t_0}^t f(y_h(s), s) - f(x(s), s)ds.$$

Pro nějaké s, h $g(\vartheta) = f(x(s) + \vartheta(y_h(s) - x(s)), s)$, tedy $g(1) = f(y_h(s), s)$, $g(0) = f(x(s), s)$,

$$\begin{aligned} y_h(t) - x(t) &= h \cdot \mathbf{w} + \int_{t_0}^t g(1) - g(0)ds = h \cdot \mathbf{w} + \int_{t_0}^t \int_0^1 g'(\vartheta)d\vartheta ds = \\ &= h \cdot \mathbf{w} + \int_{t_0}^t \int_0^1 \nabla_x f(x(s) + \vartheta(y_h(s) - x(s)), s) \cdot (y_h(s) - x(s))d\vartheta ds. \end{aligned}$$

Buď $u(t)$ maximální řešení $u'(t) = [\nabla_x f(x(t), t)]u(t)$, $u(t_0) = \mathbf{w}$. Tj.

$$u(t) = \mathbf{w} + \int_{t_0}^t \nabla_x f(x(s), s)u(s)ds = \mathbf{w} + \int_{t_0}^t \int_0^1 \nabla_x f(x(s), s)u(s)d\vartheta ds.$$

Odečteme od předcházejícího a dostaneme

$$\begin{aligned} \eta_h(x) &= \int_{t_0}^t [\nabla_x f(x(s), s)]\eta_h(s)ds + \\ &+ \int_{t_0}^t \int_0^1 [\nabla_x f(x(s) + \vartheta(y_h(s) - x(s))) - \nabla_x f(x(s), s)] (y_h(s) - x(s))d\vartheta ds. \\ |\eta_h(t)| &\leq \int_{t_0}^t C \cdot |\eta_h(s)|ds + \max_{\substack{s \in [t_0, t], \\ \vartheta \in [0, 1]}} |\nabla_x f(x(s) + \vartheta(y_h(s) - x(s)), s) - \nabla_x f(x(s), s)| \cdot \int_{t_0}^t e^{L \cdot (s - t_0)} ds. \end{aligned}$$

Z důsledku předpředchozí věty

$$|y_h(s) - x(s)| \leq |y_h(t_0) - x(t_0)|e^{L \cdot |s - t_0|} = |h\mathbf{w}|e^{L \cdot |s - t_0|} = |h|e^{L \cdot |s - t_0|}.$$

$$|\eta_h(t)| \leq K_h \cdot C_2 + \int_{t_0}^t C \cdot (\eta_h(s))ds,$$

kde $K_h \rightarrow 0$. Z G. lemmatu pak plyne $|\eta_h(t)| \leq K_n \cdot C_2 \cdot \exp[C \cdot |t - t_0|] \implies \lim_{h \rightarrow 0} \eta_h(t) = 0$. □

└

4 Lineární ODR

Definice 4.1 (Lineární ODR)

$x' = A(t)x + b(t)$, $A : (\alpha, \beta) \rightarrow \mathbb{R}^n \times \mathbb{R}^n = \mathbb{R}^{2n}$, $f : (\alpha, \beta) \rightarrow \mathbb{R}^n$ spojité funkce.

Věta 4.1

Nechť $t_0 \in (\alpha, \beta)$, $x_0 \in \mathbb{R}^n$. Pak existuje právě jedno maximální řešení x (LODR) s počáteční podmínkou $x(t_0) = x_0$. Funkce x je definovaná na (α, β) .

┌
Důkaz

Stačí dokázat, že x je definováno na celém (α, β) . Předpokládejme, že x je definované na (a, b) , BÚNO $b < \beta$, $t_0 \in [a, b]$

$$x(t) = x_0 + \int_{t_0}^t [A(s)x(s) + f(s)] ds,$$

$$|x(t)| \leq |x_0| + \max_{s \in [t_0, f]} |A(s)| \int_{t_0}^t |x(s)| ds + \max_{s \in [t_0, b]} |f(s)| \cdot |t - t_0|.$$

Z G. lemmatu plyne $|x(t)| \leq (|x_0| + \max_{s \in [t_0, b]} |f_s| \cdot |f - t_0|) e^{\max_{s \in [t_0, b]} |A(s)| \cdot |f - t_0|}$. Pak na intervalu (t_0, b) x neopustí nějaký kompakt. □

Definice 4.2 (Homogenní rovnice)

LODR nazveme homogenní, pokud $b \equiv 0$, tedy $x'(t) = A(t) \cdot x(t)$.

Věta 4.2

Množina řešení H je vektorový prostor dimenze n .

┌
Důkaz

Součet řešení je řešení zřejmě. Stejně tak násobek. Dimenze n se dokazuje tak, že vezmeme bod a a řešení, která mají každé v tomto bodě jednu funkci 1 a ostatní 0. To jsou zřejmě LN řešení a dá se z nich složit libovolné jiné, protože máme jednoznačnost řešení s konkrétní počáteční podmínkou. Takže další řešení poskládáme z těchto. □

Definice 4.3 (Fundamentální řešení)

Fundamentálním řešením homogenní LODR nazveme každou bázi prostoru řešení. Budeme jej značit

$$\Phi(t) = (\varphi(t), \dots, \varphi(t)).$$

┌
Poznámka

Zřejmě $\Phi'(t) = A(t)\Phi(t)$.

Definice 4.4 (Wronského determinant (Wronskián))

$$W(t) = \det \Phi(t).$$

Věta 4.3 (Liouvilleova věta)

$$W(t) = W(t_0) \cdot \exp \left(\int_{t_0}^t \operatorname{tr} A(s) ds \right).$$

┌ *Důkaz*

└ Chceme dokázat, že $W'(t) = W(t) \cdot (\operatorname{tr} A(t))$. Rozepsáním. □

Věta 4.4 (Variace konstant)

Nechť $x' = A(t)x + b(t)$, $A : (\alpha, \beta) \rightarrow \mathbb{R}^{n \times n}$, $b : (\alpha, \beta) \rightarrow \mathbb{R}^n$ spojité, je LODR, $\Phi(t)$ fundamentální matice homogenní rovnice $x' = A(t)x$. Potom řešení LODR s počáteční podmínkou $x(t_0) = x_0$ ($t_0 \in (\alpha, \beta)$, $x_0 \in \mathbb{R}^n$) je dáno předpisem

$$x(t) = \Phi(t)\Phi^{-1}(t_0)x_0 + \Phi(t) \int_{t_0}^t \Phi^{-1}(s)b(s)ds.$$

┌ *Poznámka*

└ Když budeme hledat řešení LODR ve tvaru $\Phi(t) \cdot C(t)$, dostaneme se k tomuto vzorci.

┌ *Důkaz*

└ Zderivujeme a s použitím $\Phi'(t) = A(t) \cdot \Phi(t)$:

$$\begin{aligned} x'(t) &= \Phi(t) \cdot \Phi'(t_0) \cdot x_0 + \Phi'(t) \cdot \int_{t_0}^t \Phi^{-1}(s) \cdot b(s)ds + \Phi(t) \cdot \Phi^{-1}(t) \cdot b(t) = \\ &= A(t) \left(\Phi(t)\Phi^{-1}(t_0)x_0 + \Phi(t) \int_{t_0}^t \Phi^{-1}(s) \cdot b(s)ds \right) + b(t) = A(t)x + b(t). \end{aligned}$$

└ Navíc zjevně $x(t_0) = x_0$. □

5 Lineární rovnice s konstantními koeficienty

Definice 5.1 (Lineární rovnice s konstantními koeficienty (LODRKK))

$$x' = Ax + b(t), \quad A \in \mathbb{R}^{n \times n}, b : (\alpha, \beta) \rightarrow \mathbb{R}^n \text{ spojité.}$$

Poznámka

Ukážeme, že pro $n \in \mathbb{N}$ je řešení homogenní soustavy LODRKK se dá napsat ve tvaru $e^{At} = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{1}{k!} A^k t^k$.

Definice 5.2 (Norma matice)

$$A \in \mathbb{R}^{n \times n}. \|A\| := \sup \{|Ax| \mid x \in \mathbb{R}^n, |x| \leq 1\}.$$

Věta 5.1

Nechť $A, B \in \mathbb{R}^{n \times n}$. Pak

1. $\|A\| \geq 0, \|A\| = 0 \Leftrightarrow A = 0$;
2. $\|\lambda A\| = |\lambda| \cdot \|A\|, \forall \lambda \in \mathbb{R}$;
3. $\|A + B\| \leq \|A\| + \|B\|$;
4. $\|AB\| \leq \|A\| \cdot \|B\|$;
5. $|Av| \leq \|A\| \cdot |v|, v \in \mathbb{R}^n$;
6. $|Av| \geq \frac{|v|}{\|A^{-1}\|}, \forall v \in \mathbb{R}^n$, je-li A regulární.

┌

Důkaz

1.–3. za domácí úkol. V 5. se pouze vezme norma, 2. a definice. Pro 4. dvakrát použijeme 5. Nakonec u 6. použijeme $y = Av$, tedy $v = A^{-1}y$, tím dostaneme samé tvrzení jako v 5.. □

Věta 5.2

Funkce $U(t) = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{1}{k!} t^k A^k, t \in \mathbb{R}$ je fundamentální matice homogenního řešení LODRKK, $U(0) = I_0$.

┌
Důkaz

Za prvé řada konverguje, neboť

$$\left\| \frac{1}{k!} t^k A^k \right\| \leq \frac{|t|^k}{k!} \|A\|^k \wedge \sum_{k=0}^{\infty} \frac{|t|^k}{k!} \|A^k\| K.$$

Za druhé $[U(t)]_{ij} = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{1}{k!} t^k [A^k]_{ij}$ a poloměr konvergence je ∞ , můžeme tedy derivovat člen po členu:

$$\frac{d}{dt}[U(t)]_{ij} = \dots = A \cdot U(t).$$

└

□

Věta 5.3

Pro $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$ definujeme $e^A = \sum_{k=0}^{\infty} \frac{1}{k!} A^k$. Potom platí:

- $e^{\lambda I} = e^{\lambda} \cdot I$, $\lambda \in \mathbb{R}$;
- pokud $AB = BA$, pak $e^{A+B} = e^A \cdot e^B$;
- $e^{C^{-1}AC} = C^{-1}e^AC$, pokud je C regulární;
- $e^{-A} = (e^A)^{-1}$.

┌
Důkaz

└
TODO

□

Věta 5.4

$A \in \mathbb{R}^{n \times m}$, Λ je její Jordanův kanonický tvar, $A = C\Lambda C^{-1}$, a $(\lambda_1, \dots, \lambda_n)$ je diagonála Λ . Potom $e^{tA} = Ce^{t\Lambda}C^{-1}$, kde:

$$e^{t\Lambda} = \begin{pmatrix} e^{t\Lambda_1} & 0 & \dots & \\ 0 & e^{t\Lambda_2} & 0 & \dots \\ 0 & 0 & e^{t\Lambda_3} & \dots \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots \end{pmatrix} = \text{diag}(e^{t\lambda_1}, \dots, e^{t\lambda_n}) \cdot P(t), P_i(t) = \begin{pmatrix} 1 & t & \frac{t^2}{2} & \dots & \frac{t^{k-1}}{(k-1)!} \\ 0 & 1 & t & \dots & \dots \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \end{pmatrix}.$$

┌
Důkaz

└
Jednoduchý, byl na cvičení.

□

Důsledek

Buď $\bar{a} = \max \{\Re \lambda | \lambda \in \text{eig}(A)\}$, m je velikost Jordanovy buňky příslušná $\lambda : \Re \lambda = \bar{a}$. Pak $\det(A - \lambda I) = 0$:

$$\exists C > 0 : \|e^{tA}\| \leq C \cdot t^{n-1} \cdot e^{\bar{a}t}, \quad \forall t \geq 0.$$

Obdobně když $\underline{a} = \min$, pak

$$\exists C > 0 : \|e^{tA}\| \leq C \cdot |t|^{n-1} \cdot e^{\underline{a}t}, \quad \forall t \leq 0.$$

Důkaz

Operátorová norma $\|\cdot\|$ je ekvivalentní normě $\|A\|_\infty$. Z toho a předchozí věty už to odhadneme... $\square$

Důsledek

Je-li $\Re \lambda < 0$, $\forall \lambda \in \text{eig}(A)$, pak $e^{At}x_0 \rightarrow 0$, $t \rightarrow +\infty$.

Definice 5.3 (Stabilní, nestabilní a centrální podprostor)

$$\sigma_-(A) = \{\lambda \in \text{eig}(A) | \Re \lambda < 0\}, V_- = \text{Lin} \{v \in \mathbb{R}^n | (A - \lambda I)^k v = 0, \lambda \in \sigma_-\}$$

$$\sigma_+(A) = \{\lambda \in \text{eig}(A) | \Re \lambda > 0\}, V_+ = \text{Lin} \{v \in \mathbb{R}^n | (A - \lambda I)^k v = 0, \lambda \in \sigma_+\}$$

$$\sigma_0(A) = \{\lambda \in \text{eig}(A) | \Re \lambda = 0\}, V_0 = \text{Lin} \{v \in \mathbb{R}^n | (A - \lambda I)^k v = 0, \lambda \in \sigma_0\}.$$

Věta 5.5

$$\exists C > 0, \alpha > 0 \quad \forall x_0 \in V_- : |e^{tA}x_0| \leq Ce^{-\alpha t}|x_0|, \quad \forall t \geq 0.$$

$$\exists C > 0, \beta > 0 \quad \forall x_0 \in V_+ : |e^{tA}x_0| \geq Ce^{\beta t}|x_0|, \quad \forall t \geq 0.$$

$$\forall \varepsilon > 0 \quad \exists C > 0 \quad \forall x_0 \in V_0 : |e^{tA}x_0| \leq Ce^{\varepsilon t}|x_0|, \quad \forall t \geq 0.$$

6 Stabilita řešení

Definice 6.1 (Stabilní řešení, lokální atraktor, asymptotická stabilita)

DR $x' = f(x, t)$. Buď $\Omega \subset \mathbb{R}^{n+1}$, $\tau \in \mathbb{R}$, $\{\mathbf{o}\} \times [\tau, +\infty) \subset \Omega$. Buď $f : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^n$ spojitá a lokálně lipschitzovská vzhledem k x a $f(0, t) = 0$, $\forall t > \tau$. Značme $I = [\tau, +\infty)$. Nulové řešení DR se nazývá:

- stabilní, jestliže $\forall t_0 \in I \quad \forall \varepsilon > 0 \exists \delta > 0 \forall x_0 : |x_0| < \delta \implies |\varphi(t, t_0, x_0)| < \varepsilon \quad \forall t \geq t_0$;
- lokální atraktor, pokud $\forall t_0 \in I \quad \exists \eta > 0 \forall x_0 : |x_0| < \eta \implies \lim_{t \rightarrow +\infty} \varphi(t, t_0, x_0) = 0$;
- asymptoticky stabilní, pokud je stabilní a zároveň je lokálním atraktorem;
- uniformě stabilní, pokud

$$\forall \varepsilon > 0 \quad \exists \delta > 0 \quad \forall t_0 \in I : |x_0| < \delta \implies |\varphi(t, t_0, x_0)| < \varepsilon \quad \forall t \geq t_0;$$

- uniformě asymptoticky stabilní, je-li uniformě stabilní a

$$\exists \eta > 0 \ \forall \varepsilon > 0 \ \exists \tau > 0 \ \forall t_0 \in I \ \forall x_0 : |x_0| < \eta \implies |\varphi(t, t_0, x_0)| < \varepsilon \ \forall t \geq t_0 + \tau.$$

Důkaz (Předchozí věty)

První bod:

$$e^{tA}x_0 = V e^{tJ} V^{-1} x_0$$

$$x_0 \in X_-(A) \implies V^{-1}x_0 \in V^-(J)$$

TODO (další část jsem nechápal, pravděpodobně to byl důkaz implikace na předchozím řádku)

Z první rovnice:

$$\begin{aligned} |e^{tA}x_0| &\leq \|V\| \cdot |e^{tJ}(V^{-1}x_0)| = \|V\| \cdot |e^{tJ}|_{X^-(J)} \cdot |V^{-1}x_0| \leq \|V\| \cdot \|e^{tJ}|_{X^-(J)}\| \cdot |V^{-1}x_0| \leq \\ &\leq \|V\| \cdot K \cdot e^{-\alpha t} \cdot \|V^{-1}\| \cdot |x_0| = C \cdot e^{-\alpha t} \cdot |x_0|. \end{aligned}$$

Druhý bod: $x_0 \in X_+(A)$, $e^{-At}y_0 = x_0$. $\|x_0\| = \|e^{-At}y_0\| \leq e^{\beta t}C|y_0|$ podobně jako v prvním bodě. $y_0 = e^{At}x \in X_+(A)$, $t \geq 0$.

Třetí bod: $\|e^{tJ}|_{X_C(J)}\| \leq K \cdot t^m$, m je maximální velikost Jordanovy buňky odpovídající vlastním číslům z $\sigma_0(A)_0$. □

Věta 6.1

Nulové řešení homogenní LODRKK $x' = Ax$, $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$ je

- asymptoticky stabilní $\Leftrightarrow \forall \lambda \in \sigma(A) : \Re \lambda < 0$;
- stabilní $\Leftrightarrow \forall \lambda \in \sigma(A) : \Re \lambda \leq 0$ a Jordanovy buňky příslušné vlastním číslům s $\Re \lambda = 0$ mají velikost 0.

Definice 6.2

x_0 je stabilní řešení $x' = f(x, t) \equiv 0$ je stabilní řešení $y' = g(y(t), t) = f(x_0(t) + y(t), t) - f(x_0(t), t)$. Obdobně pro další typy stability.

Lemma 6.2

Dána rovnice $x' = Ax + g(x, t)$. Necht $\|e^{tA}\| \leq K e^{-\alpha t}$, $\forall t \geq 0$, g spojitá v $\mathbb{R}^{n+1}$, $|g(x, t)| \leq \gamma \cdot |x|$, kde $\gamma < \frac{\alpha}{K}$. Pak nulové řešení je uniformě asymptoticky stabilní.

┌ *Důkaz*

Buď x řešení, $x'(t) = A \cdot x(t) + g(x(t), t)$, což napíšeme jako $x'(t) = Ax(t) + f(t)$. Použijeme variaci konstant:

$$x(t) = e^{A(t-t_0)}x_0 + \int_{t_0}^t e^{A(t-s)}f(s)ds.$$

Odhadneme: $t > t_0 : |x(t)| \leq |e^{A(t-t_0)}x_0| + \int_{t_0}^t |e^{A(t-s)}f(s)|ds,$

$$|x(t)| \leq K \cdot e^{-\alpha(t-t_0)} \cdot |x_0| + K \cdot \int_{t_0}^t e^{-\alpha(t-s)} \cdot \gamma |x(s)|ds,$$

$$|e^{\alpha t}x(t)| \leq K \cdot e^{\alpha t_0} \cdot |x_0| + K \cdot \int_{t_0}^t e^{\alpha s} \cdot \gamma |x(s)|ds.$$

Z G. lemmatu:

$$|e^{\alpha t}x(t)| \leq K \cdot e^{\alpha t_0} \cdot |x_0| \cdot e^{K\gamma(t-t_0)},$$

$$|x(t)| \leq K \cdot |x_0| \cdot e^{(K\gamma - \alpha)(t-t_0)}, t \geq t_0.$$

└ Tudíž je uniformě asymptoticky stabilní. □

Věta 6.3 (O linearizované stabilitě)

Dána rovnice (AR) $x' = f(x)$, kde f je třídy C^1 v okolí bodu x_0 . Nechť $f(x_0) = 0$ a $A = \nabla f(x_0)$ splňuje $\Re \lambda < 0 \ \forall \lambda \in \sigma(A)$. Pak $x(t) \equiv x_0$ je uniformě asymptoticky stabilní.

Pokud A splňuje $\exists \lambda \in \sigma(A), \Re \lambda > 0$, pak $x(t) \equiv x_0$ není stabilní.

┌
Důkaz

Vize:

$$x' = f(x) = f(x_0) + \nabla f(x_0) \cdot (x - x_0) + o(x - x_0) = 0 + A \cdot (x - x_0) + o(x - x_0).$$

Búno $x_0 = 0$. $x' = A \cdot x + g(x)$, kde $g(x) = f(x) - Ax_0$.

$$\exists \alpha > 0 \ \forall \lambda \in \sigma(A) : \Re \lambda < -\alpha_0.$$

Pak $|e^{At}| \leq K \cdot e^{-\alpha t}$, $\forall t \geq 0$. Pro g platí, že $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{g(x)}{|x|} = 0$, tedy $\exists \Delta > 0 : \forall x : |x| < \Delta \implies \frac{|g(x)|}{|x|} < \gamma$, kde $\gamma < \frac{\alpha}{K}$. Máme, že $|g(x)| < \gamma \cdot |x|$, $|x| < \Delta$.

Definujeme (tzv. seřazovací funkci)

$$\eta(s) = \begin{cases} 1, & s < \frac{\Delta}{2}, \\ \eta(s) \text{ spojitá, že } 0 < \eta(s) < 1, & s \in [\frac{\Delta}{2}, \Delta], \\ 0, & s > \Delta. \end{cases}$$

Definujeme $h(x) := g(x) \cdot \eta(x)$. Platí, že $|h(x)| \leq \gamma \cdot |x|$, $\forall x \in \mathbb{R}^n$. Podívejme se na $y' = Ay + h(y)$. To splňuje předpoklady předchozího lemmatu, tudíž nulové řešení je uniformě stabilní, tedy stabilní. Tj. existuje $\delta > 0 : |y(t_0)| < \delta \implies |y(t)| \leq \frac{\Delta}{2} \ \forall t \geq t_0$, tedy y splňuje $x' = Ax + g(x)$. A podle předchozí věty je x uniformě asymptoticky stabilní. $\square$

└

7 První integrál

Definice 7.1 (AR)

$$x' = f(x), \quad f \text{ spojitá lokálně lipschitzovská v otevřené množině } \Omega \subset \mathbb{R}^n.$$

Definice 7.2 (První integrál)

Funkce $U : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$ nazveme 1. integrálem AR, jestliže U není konstantní a funkce $t \mapsto U(x(t))$ je konstantní $\forall x$ řešení AR.

Věta 7.1

$\Omega \subset \mathbb{R}^n$ otevřená, $f : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^n$ spojitá, $U : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$ třídy C^1 . Pak následující je ekvivalentní:

- U je první integrál AR.
- $\nabla U(\zeta) \cdot f(\zeta) = 0 \ \forall \zeta \in \Omega$.

┌ *Důkaz*

„ $\Leftarrow$ “: $x'(t) = f(x(t))$. Chceme dokázat, že $U(x(t))$ je konstantní.

$$\frac{d}{dt}U(x(t)) = \nabla U(x(t)) \cdot x'(t) = \nabla U(x(t)) \cdot f(x(t)) = 0.$$

„ $\Rightarrow$ “: $\zeta \in \Omega$ pevné. Existuje řešení $x(t)$, že $x(0) = \zeta$. Tedy $U(x(t)) = U(x(0))$ a zderivováním

$$\begin{aligned} 0 &= \nabla U(x(t)) \cdot x'(t) = \nabla U(x(t)) \cdot f(x(t)) \quad \forall t \\ \Rightarrow t=0 : \nabla U(x(0)) \cdot f(x(0)) &= \nabla U(\zeta) \cdot f(\zeta) = 0. \end{aligned}$$

└

□

Definice 7.3 (LN první integrály)

Ať $U_1, \dots, U_k$ jsou první integrály (AR). Řekneme, že jsou LN v bodě $x_0 \in \Omega$, pokud matice $\left(\frac{\partial U_j}{\partial x_i}\right)_{j \in [k], i \in [n]}$ má hodnotu k .

Věta 7.2

Budte $U_1, \dots, U_k$ první integrály (AR), LN v bodě x_0 . Pak řešení procházející bodem x_0 lze lokálně popsat soustavou $n - k$ DR.

┌

Důkaz

$\text{rank} \left(\frac{\partial U_j}{\partial x_p} \right)_{j \in [k], p \in [n]} = k$. BÚNO $\text{rank} \left(\frac{\partial U_j}{\partial x_p} \right)_{j \in [k], p \in [k]} = k$. $x = (x_1, \dots, x_k, x_{k+1}, \dots, x_n)$,
 $y = (x_{k+1}, \dots, x_n) \in \mathbb{R}^{n-k}$.

└

□

Věta 7.3

$$f(x_0) \neq 0 \Rightarrow \exists n-1 \text{ LN prvních integrálů v } x_0.$$

┌

Důkaz

BÚNO $f_n(x_0) \neq 0$. $x_0 = (y, a)$. $x'(t) = f(x(t))$, $x_0 = x(0) = (y, a)$. Chceme $\forall x \in O \exists ! t \exists ! z \in \mathbb{R}^{n-1} : \varphi(t, t_0 = 0, (z, a)) = x$.

Definujeme $\psi(t, z_1, \dots, z_n) = \varphi(t, 0, z_1, \dots, z_{n-1}, a)$.

└

TODO!!!

□

8 Stabilita a Ljapunovské funkce

Definice 8.1

Mějme DR $x' = f(x, t)$, $f : \Omega \times [T, +\infty) \rightarrow \mathbb{R}^n$, $\Omega \subset \mathbb{R}^n$ otevřená, $f(0, t) = 0, \forall t \in I$.

Spojitou funkci $\omega : \Omega \rightarrow [0, +\infty)$ nazveme pozitivně definitní, je-li $\omega(0) = 0$ a $\forall x \in \Omega \setminus \{0\} : \omega(x) \neq 0$.

Funkci $V(t, x) : I \times \Omega \rightarrow [0, +\infty)$ nazveme l'apunovskou pro DR v Ω , je-li

- V spojitá, $\forall t \in I : V(t, 0) = 0$;
- funkce $t \mapsto V(t, x(t))$ je nerostoucí $\forall x$ řešení DR;
- existuje pozitivně definitní ω , že $V(t, x) \geq \omega(x) \forall x \in \Omega \forall t \in I$.

Věta 8.1

Nechť DR má l'apunovskou funkci. Potom nulové řešení je stabilní.

Věta 8.2

Nechť DR má v Ω l'apunovskou funkci V , která splňuje následující podmínky: $\exists$ pozitivně definitní funkce ω, λ, η v Ω , že

- $\omega(\zeta) \leq V(t, \zeta) \leq \lambda(\zeta) \forall t \in I \forall \zeta \in \Omega$;
- $\frac{d}{dt} [V(t, x(t))] \leq -\eta(x(t)) \forall$ řešení x v Ω .

Potom je řešení $x = 0$ asymptoticky stabilní.

Důkaz (Předpředchozí věty)

Chceme:

$$\varepsilon > 0 \exists \delta > 0 \forall x_0 : |x_0| < \delta \implies |x(t)| < \varepsilon \forall t \geq t_0.$$

To stačí dokázat pouze pro $\varepsilon > 0$, že $\overline{\mathcal{U}(0, \varepsilon)} \subset \Omega$. ω na $\{\zeta : |\zeta| = \varepsilon\}$ nabývá minima d , neboť je spojitá a to je kompaktní množina.

$V(t_0, 0) = 0$ a V je spojitá, tedy $\exists \delta > 0, \delta \leq \varepsilon \forall \zeta, |\zeta| < \delta : V(t_0, \zeta) < d$.

Pro spor nechť $\exists t_2 > t_0 : |x(t_2)| > \varepsilon$ a volíme $\forall x_0 : |x_0| < \delta : x(t_0) = x_0 \implies \exists t_1 : t_0 < t_1 < t_2 : |x(t_1)| = \varepsilon$.

$$\alpha > V(t_0, x(t_0)) \geq V(t_1, x(t_1)) \geq \omega(x(t_1)) \geq \alpha, \text{?}$$

□

Lemma 8.3

Bud' ω pozitivně definitní funkce na Ω . $\{x_n\}_{n=1}^{\infty} \subset \mathcal{U}(0, \varepsilon)$, $\overline{\mathcal{U}(0, \varepsilon)} \subset \Omega$, $\omega(x_n) \rightarrow 0$. Pak $x_n \rightarrow 0$.

┌

Důkaz

$$\forall \tilde{\varepsilon} < \varepsilon \exists N, x_n \subset U(0, \tilde{\varepsilon})$$

chceme. $K = \overline{\mathcal{U}(0, \varepsilon)} \setminus \mathcal{U}(0, \tilde{\varepsilon})$ je kompakt, tedy funkce ω na něm nabývá minima, $\exists x_0 \in K : \omega(x) \geq \omega(x_0) > 0 \forall x \in K_0 \implies \exists N : \forall n > N : x_n \notin K \implies x_n \in U(0, \tilde{\varepsilon})$. $\square$

Důkaz

$$\exists \varepsilon > 0 \overline{\mathcal{U}(0, \varepsilon)} \subset \Omega \exists \delta > 0, \delta < \varepsilon \forall x_0 : |x_0| < \delta \implies |x(t)| < \varepsilon \forall t \geq t_0.$$

Bereme $\forall x_0 : |x_0| < \delta_0$. Stačí dokázat „ $x(t) \rightarrow 0$ “:

$$V(t, x(t)) \searrow C \geq 0 \implies \exists \lim_{t \rightarrow +\infty} V(t, x(t)) = a \geq 0.$$

$$\int_{t_0}^t \frac{d}{ds} V(s, x(s)) ds \leq - \int_{t_0}^t \eta(x(s)) ds, V(t, x(t)) + \int_{t_0}^t \eta(x(s)) ds \leq V(t_0, x(t_0)).$$

Tedy existuje $\int_{t_0}^{\infty} \eta(x(s)) ds < \infty \implies \exists \{t_k\}_{k=1}^{\infty} \nearrow \cdot \eta(x(t_k)) \rightarrow 0, |x(t_k)| < \varepsilon(sta?) \implies x(t_k) \rightarrow 0$.

$$3. V(t_k, x(t_k)) \leq \lambda(x(t_k)) \wedge x(t_k) \rightarrow 0 \implies \lambda(x(t_k)) \rightarrow 0 \implies V(t_k, x(t_k)) \rightarrow 0 \implies a = 0.$$

4. $\omega(x(t)) \leq V(t, x(t)) \forall t \geq t_0$. Chceme důkaz, že $\lim_{t \rightarrow \infty} \omega(x(t)) = 0$. Berme libovolnou posloupnost $\mathcal{F}_k \nearrow +\infty$. $\omega(x(\tilde{t}_k)) \leq V(\tilde{t}_k, x(\tilde{t}_k)) \rightarrow 0$.

$$\lim_{k \rightarrow \infty} \omega(x(\tilde{t}_k)) = 0 \wedge |x(\tilde{t}_k)| < \varepsilon \implies x(\tilde{t}_k) \rightarrow 0 \implies \exists \lim_{t \rightarrow \infty} x(t) = 0.$$

$\square$

Poznámka (Zkouška)

Bude písemná část cca od devíti do půl jedenácté a pak bude od dvanácti.

Věta 8.4

Ať $x' = Ax$, $A \in \mathbb{R}^{n \times m}$. Pak následující tvrzení jsou ekvivalentní

- 0 je uniformě asymptoticky stabilní;
- $\forall \lambda \in \sigma(A) : \Re \lambda < 0$;
- $\exists \alpha, c > 0 : \|e^{tA}\| \leq ce^{-\alpha t} \forall t \geq 0$;

- $\exists$ symetrická pozitivně definitní B , že $A^T B + BA = -I$.

┌ Důkaz

└ Bez důkazu. □

9 Šturnova srovnávací věta

Poznámka

$$a_0(t)x'' + a_1(t)x' + a_2(t)x = 0,$$

$t \in I$, I interval, a_j spojité v I , $a_0(t) \neq 0$, $t \in I$.

Buď $t_0 \in I$, $\eta_0, \eta_1 \in \mathbb{R} \implies \exists! x$ splňující předchozí rovnici, $x(t_0) = \eta_0$, $x'(t_0) = \eta_1$.

Problém: rozložení nulových bodů netriviálního řešení.

Lemma 9.1

$x(t)$ netriviální řešení předchozí poznámky na I . Potom

- je-li $x(t_0) = 0$, pak $x'(t_0) \neq 0$;
- je-li $x(t_0) = 0$, $y(t_0) = 0$ (y takéž řešení), pak $\exists \lambda : y(t) = \lambda x(t) \ \forall t \in I$;
- $N(x) = \{t \in I | x(t) = 0\}$ nemá v I hromadný bod.

┌

Důkaz„První bod“: $x(t_0) = x'(t_0) = 0 \implies x(t) = 0 \forall t \in I$.

„Druhý bod“:

$$y(t_0) = 0, x(t_0) = 0, x \neq 0 \implies x'(t_0) \neq 0$$

$$z(t) = \frac{y'(t_0)}{x'(t_0)} \cdot x(t), t \in I_0.$$

$$z(t_0) = 0, z'(t_0) = \frac{y'(t_0)}{x'(t_0)} \cdot x'(t_0) = y'(t_0).$$

$$z(t_0) = y(t_0), z'(t_0) = y'(t_0) \implies z(t) = y(t) \forall t \in I_0.$$

„Třetí bod“: $\exists t_0 \in (a, b), \exists t_n \rightarrow t_0, x(t_n) = 0$.

$$x'(t_0) = \lim_{t \rightarrow t_0} \frac{x(t) - x(t_0)}{t - t_0}, \text{ Heine } x'(t_0) = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{x(t_n) - x(t_0)}{t_n - t_0} = 0.$$

$$x(t_n) = 0, x'(t_n) = 0 \implies x(t_0) = 0 \forall t \in I_0.$$

└

□

*Poznámka*Každý kompaktní má konečný průnik s $N(x)$, tj. má smysl mluvit o sousedních nulových bodech.**Lemma 9.2**Rovnice z poznámky výše (kde $\exists b'$ spojitá) je převoditelná na tvar $y''(t) + q(t)y(t) = 0$, $q \in C(I)$.

┌

Důkaz

$$x''(t) + b_1(t)x'(t) + b_2(t)x(t) = 0, \quad b_j = \frac{a_j}{a_0(t)}.$$

$$x(t) = v(t) \cdot y(t) \implies$$

$$\implies v(t) \cdot y''(t) + y'(t)(2v'(t) + b_1(t)v(t)) + y(t) \overbrace{(v''(t) + b_1(t)v'(t) + b_0(t)v(t))}^q = 0.$$

Chceme vynulovat člen u $y'(t)$, tedy hledáme v , aby

$$\frac{v'(t)}{v(t)} = -\frac{b_1(t)}{2}, \quad v(t) = \exp\left(-\frac{1}{2} \int^t b_1(s) ds\right).$$

└

□

Lemma 9.3

Rovnici z poznámky výše lze převést na tvar $(p(t)x')' + q(t)x = 0$, $p \neq 0$, p, q, p' spojitě.

┌

Důkaz

$$\begin{aligned} p \cdot x'' + p'x' + qx &= 0, & x'' + \frac{p'}{p}x' + \frac{q}{p}x &= 0, \\ \frac{p'}{p} &= \frac{a_1(t)}{a_0(t)} =: b_1(t), & p(t) &= \exp \left(\int_{t_0}^t b_1(s) ds \right), \\ q(t) &:= p(t) \cdot \frac{a_2(t)}{a_0(t)}. \end{aligned}$$

└

□

Věta 9.4

$$\begin{aligned} (p(t)x')' + q_1(t)x &= 0, & (p(t)y')' + q_2(t)y &= 0 \\ p, p', q_1, q_2 &\text{ spojitě v } I, p(t) > 0, q_2(t) \geq q_1(t) \text{ na } I. \end{aligned}$$

Bud' $t_1, t_2 \in I$ sousední nulové body x , $t_1 < t_2$, potom bud'

$$\exists t_3 \in (t_1, t_2) : y(t_3) = 0,$$

nebo

$$q_1(t) = q_2(t) \quad \forall t \in [t_1, t_2] \wedge \exists \lambda : y(t) = \lambda x(t).$$

┌

Důkaz

$$\begin{aligned} (p(t)x'(t))'y(t) - (p(t)y'(t))'x(t) &= (q_2(t) - q_1(t))x(t)y(t) & \int \\ \int_{t_1}^{t_2} [\dots] &= \int_{t_1}^{t_2} (q_2(t) - q_1(t))x(t)y(t)dt & \text{per partes:} \\ [p(t)x'(t) \cdot y(t)]_{t_1}^{t_2} - [p(t) \cdot y'(t)x(t)]_{t_1}^{t_2} + \int_{t_1}^{t_2} 0dt &= \int_{t_1}^{t_2} x(t)y(t)(q_2(t) - q_1(t))dt \\ p(t_2) \cdot x'(t_2) \cdot y(t_2) - p(t_1)x'(t_1)y(t_1) &= \int \dots \end{aligned}$$

Pro spor předpokládejme $y \neq 0$ na (t_1, t_2) , potom BÚNO $y > 0$ na (t_1, t_2) . BÚNO také tam $x > 0$. $x'(t_1) > 0$, $x'(t_2) < 0$. Pak

$$p(t_2) \cdot x'(t_2)y(t_2) = 0 \implies y(t_2) = 0 \implies p(y_1)x'(y_1)y(t_1) = 0, q_2(t) = q_1(t) \quad \forall t \in (t_1, t_2).$$

└

□

Věta 9.5 (Šturnova)

$$(p(t)x'(t))' + q(t)x(t) = 0, \quad p, p', q \text{ spojité na } I, p \neq 0 \text{ na } I.$$

$\{u(t), v(t)\}$ libovolný fundamentální systém funkcí této rovnice. Potom

$$N(u) \cap N(v) = \emptyset;$$

$$\forall t_1, t_2 \in N(u) \exists t_3 \in (t_1, t_2) \cap N(v).$$

┌

Důkaz

1. vztah sporem: $\exists t_0 \in N(u) \cap N(v) \implies u(t_0) = v(t_0) = 0 \implies \exists \lambda \in \mathbb{R} : v(t) = \lambda u(t).$

2. vztah: předchozí věta: $q_1 = q_2, x = u, y = v$. Pak $\forall t_1, t_2 \in N(u) \exists t_3 \in N(v) : t_3 \in (t_1, t_2).$ □

└

10 Flaquetova teorie

Lemma 10.1

$$A \in \mathbb{R}^{n \times n}, \det A \neq 0 \implies \exists B \in \mathbb{C}^{n \times n} : e^B = A. \quad (B = \log A).$$

┌

Důkaz

$$\log(I + M) = \sum_{i=1}^{\infty} \frac{(-1)^{i-1} M^i}{i}.$$

Pokud je M horní trojúhelníková s nulami na diagonále, tak je tento součet konečný. Pro obecnou A můžeme A rozdělit na Jordanovu matici a matici přechodů:

$$A = VJV^{-1} = V \cdot D(I + M)V^{-1} \implies \log A := V(\log D + \log(I + M))V^{-1}$$

kde logaritmus je v komplexním oboru. □

└

Poznámka

Řešíme rovnici (LRP) $x' = A(t)x + b(t)$, $A \in C(\mathbb{R}, \mathbb{R}^{n \times n})$, $T > 0$, $A(t + T) = A(t)$, $b(t) = b(t + T)$, $\forall t \in \mathbb{R}$.

- $\forall x_0 \in \mathbb{R}^n : \exists!$ maximální řešení definované na celém $\mathbb{R}$.
- $x(t)$ je řešení homogenní rovnice $\implies y(t) = x(t + T)$ je řešení homogenní rovnice.
- x je řešení homogenní rovnice, pak x je T -periodické $\Leftrightarrow x(0) = x(T)$.

- $\varphi(t)$ je fundamentální matice homogenní rovnice, $\varphi(0) = I$. x je řešením homogenní rovnice. Pak x je T -periodické $\Leftrightarrow \varphi(T)x_0 = x_0$.

Definice 10.1

$C = \varphi(T)$ se nazývá maticí monotonie.

Věta 10.2

$\varphi(t) = Q(t)e^{Bt}$, kde $B \in \mathbb{C}^{n \times n}$, $Q \in C(\mathbb{R}, \mathbb{C}^{n \times n})$ T -periodická.

┌

Důkaz

$\varphi(T) = C$ regulární, $\exists \tilde{B} : e^{\tilde{B}} = C = e^{TB}$, $B := \frac{1}{T}\tilde{B}$. $\psi(t) = \varphi(t+T)C^{-1}$,

$$\psi'(t) = \varphi'(t+T)C^{-1} = A(t+T) \cdot \varphi'(t+T)C^{-1} = A(t) \cdot \psi(t).$$

$\psi(0) = \varphi(T) \cdot C^{-1} = I$. Z toho $\psi(t) = \varphi(t)$.

$$\varphi(t+T) \cdot \varphi(T^{-1}) = \psi(t), \forall t, \varphi(t+T) = \varphi(t) \cdot \varphi(T).$$

└

□

Tvrzení 10.3

Pokud $\sigma(C) \subset \{z \in \mathbb{C} : |z| < 1\}$, pak 0 je asymptoticky stabilním řešením.

┌

Důkaz

└ TODO?

□

Věta 10.4

Následující tvrzení jsou ekvivalentní:

- LRP má právě jedno T -periodické řešení.
- Homogenní rovnice má pouze triviální T -periodické řešení.
- $1 \notin \sigma(C)$.

┌ *Důkaz*

„Z prvního do druhého bodu“: Pro spor předpokládejme $y' = A(t)y$, $y \neq 0$. Pokud x je řešení LRP, pak $x + y$ je jiné řešení LRP, které je též T -periodické.

„Z druhého do prvního bodu“: Pro spor předpokládejme, že y_1, y_2 jsou T -periodická řešení LRP. Potom $y_1 - y_2$ je netriviální T -periodické řešení homogenní soustavy.

„Ze třetího do druhého bodu“: Pokud x je nenulové řešení homogenní rovnice. x je T -periodické $\Leftrightarrow x(T) = x(0)$. $x(t) = \varphi(t)x_0$, $x_0 = x(T) = \varphi(T)x_0 = Cx_0$. Tedy x_0 je vlastní vektor příslušící vlastnímu číslu 1. ∇ .

„Z druhého do třetího bodu“: Kdyby 1 byla vlastní číslo, pak existuje nenulový vlastní vektor matice C jemu příslušející, tedy existuje nenulové řešení. $\square$

Důsledek

Nulové řešení homogenní rovnice je stabilní (asymptoticky stabilní) $\Leftrightarrow$ nulové řešení rovnice $y' = By$ je stabilní (asymptoticky stabilní).

┌ *Důkaz*

„ $\Leftarrow$ “: $x(t) = \varphi(t)x_0 = Q(t) \cdot \underbrace{e^{Bt}x_0}_{y(t)} \cdot \|x(t)\| \leq \|Q(t)\| \cdot |y(t)| \leq \max_{t \in [0, T]} \|Q(t)\| \cdot |y(t)| \leq \text{const} |y(t)|$.

„ $\Rightarrow$ “: $y(t) = Q(t)^{-1}x(t) \implies |y(t)| \leq \max_{[0, 1]} |Q^{-1}(t)| \cdot |x(t)|$. $\square$